

اثربخشی بسته آموزه‌های اجتماعی لگو بر قضاوت اخلاقی و مهارت‌های اجتماعی

مهسا عموقدیری *
مهشید تجربه کار **
سمیه پوراحسان ***

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین اثربخشی بسته آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی بر قضاوت اخلاقی، مهارت‌های اجتماعی و خلاقیت دانش‌آموزان دوم دبستان شهرستان یزد بود. جامعه آماری کلیه دانش‌آموزان دوم دبستان شهرستان یزد بودند که در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۷ به تعداد ۱۵۰۰ نفر مشغول به تحصیل بودند. روش پژوهش از نوع نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون، پس‌آزمون با گروه آزمایش و کنترل بود. بدین منظور ۳۰ دانش‌آموز دختر دانش‌آموزان دوم دبستان شهرستان یزد با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و در آخرین خوشه به روش تصادفی ساده با هم‌تاسازی انتخاب شدند و در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و کنترل (۱۵ نفر) قرار گرفتند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه قضاوت اخلاقی، مهارت‌های اجتماعی بود. آموزش لگو، طی ۱۲ جلسه ۶۰ دقیقه‌ای توسط پژوهشگر در گروه آزمایش اجرا گردید. نتایج نشان داد که پس از آموزش آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی در گروه آزمایش افزایش معناداری در قضاوت اخلاقی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان نسبت به گروه گواه ملاحظه شد. در نتیجه می‌توان گفت که آموزه‌های اجتماعی به‌وسیله لگو بر قضاوت اخلاقی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مؤثر است.

واژه‌های کلیدی: آموزه‌های اجتماعی، قضاوت اخلاقی، لگو آموزشی، مهارت‌های اجتماعی

* کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران.
** استادیار گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران. (نویسنده مسئول)
m.tajrobehkar@uk.ac.ir
*** استادیار گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران.

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۳/۲۴

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۷/۱۷

مقدمه

انسان موجودی اجتماعی است و به همین علت یکی از نیازهای اساسی هر انسانی برقراری ارتباط با دیگران است. یکی از شاخص‌های سلامتی میزان برقراری ارتباط و حفظ روابط با دیگران است (حجازی و همکاران، ۱۳۹۷). رعایت قوانین اجتماعی محیط در دوران کودکی یکی از چالش‌هایی است که کودک با آن روبروست. قواعد اخلاقی که از انواع قواعد اجتماعی است، مشوق افراد برای انجام دادن اعمال خیر و ضامن درستکاری و مشخص‌کننده اعمال خوب از بد است. مثلاً، مردم مجاز نیستند که همدیگر را بکشند، دروغ بگویند، یا اموال دیگری را بردارند. این قواعد در هر جامعه‌ای برای کنترل رفتارهای نادرست و هدایت آن‌ها به راه راست وجود دارد. به علاوه کودکان باید هم قواعد اخلاقی و هم قوانین اجتماعی‌ای را یاد بگیرند که شاید در موقعیت‌های مختلف تفاوت‌های بسیاری بین آن‌ها وجود داشته باشد. قوانین اجتماعی اصولاً برای راهنمایی و تشخیص رفتارهای درست و غلط برای کودکان طراحی شده است. مطالعه اینکه کودکان چگونه این قوانین را بفهمند و اجرا کنند معمولاً با عنوان اخلاقی بودن یا رشد اخلاقی مطرح شده است. انسان با حس اخلاقی متولد می‌شود. این حس در خانواده ظاهر می‌شود، از معلم‌انگه می‌گیرد و از طریق اجتماع تغذیه می‌شود. در حقیقت، خانواده، مدرسه و اجتماع قواعد اخلاقی را که بر اساس اصول عدالت و در نظر گرفتن حقوق دیگران وضع شده است، آموزش می‌دهند، اما اینکه کودکان چطور میل درونی برای پیروی از قواعد اخلاقی را پیدا می‌کنند در طی مراحل رشد متفاوت است (کیگان و همکاران، ۱۳۹۰، ترجمه یاسایی).

انسان از بدو تولد با فطرت اخلاقی یا غیراخلاقی به دنیا نمی‌آید بلکه آموزش می‌بیند و یاد می‌گیرد که چگونه می‌توان اخلاقی عمل کرد. پرداختن به اخلاق به خصوص آموزش اخلاق در تأمین سلامت و سعادت کودکان تأثیرگذار است (قدم‌پور و همکاران، ۱۳۹۷). قضاوت اخلاقی به معنای چگونگی دیدگاه فرد در مورد مسائلی است که فرد باید در ارتباط با دیگران مورد توجه قرار دهد که با رشد فکری و رشد اخلاقی با افزایش سن تکامل می‌یابد (خاکپور و مهرآفرید، ۱۳۹۳). همچنین نمایش خلاق بر سازگاری اجتماعی، قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان تأثیرگذار بوده است (مامی و امیریان، ۱۳۹۵). باید اضافه نمود که انسان، اجتماعی خلق شده است و بدون زندگی اجتماعی، قادر به ادامه حیات نیست لذا لازمه زندگی اجتماعی، اجتماعی شدن است. در متون

روانشناسی، مفهوم مهارت‌های اجتماعی^۱، به صورت‌های مختلف تعریف شده است. این مهارت‌ها مجموعه‌ای از توانایی‌هایی هستند که روابط اجتماعی مثبت و مفید را آغاز و حفظ نمایند، دوستی و صمیمیت با سایرین را گسترش دهند، به افراد اجازه دهند که خود را با شرایط وفق دهند و تقاضاهای محیط اجتماعی را بپذیرند (صدری و همکاران، ۱۳۹۵). گرشام^۲ (۲۰۰۶) و گرشام و همکاران (۲۰۱۱) مهارت‌های اجتماعی را رفتارهایی می‌دانند که احتمال دریافت تقویت را به حداکثر می‌رساند، احتمال تنبیه موقوف به رفتارهای اجتماعی فرد را کاهش می‌دهد و پیامدهای اجتماعی مهم را پیش‌بینی می‌کند.

هدف از آموزش و پرورش، تربیت افرادی است که از نظر آموزشی و اجتماعی موفق باشند، چراکه مهارت‌های اجتماعی در موفقیت‌های علمی و تحصیلی نیز تأثیرگذار هستند (مایرز^۳ و همکاران، ۲۰۰۶). فعالیت گروهی و آموزش مهارت‌های اجتماعی، منجر به کاهش مشکلات رفتاری (دنالت و دری^۴، ۲۰۱۴) از قبیل رفتارهای ضداجتماعی، گوشه‌گیری، رفتارهای خشونت‌آمیز و ارتقای کفایت اجتماعی (لیو و همکاران^۵، ۲۰۱۵)، مقبولیت در میان همسالان و تعامل اجتماعی (بیلمن و لوسل^۶، ۲۰۰۶، اشنایدر^۷، ۱۹۹۲، الیوت^۸ و همکاران، ۲۰۰۱) همچنین افزایش مهارت‌های هیجانی - عاطفی، صلاحیت‌های اجتماعی^۹ و در کل سلامت روان افراد می‌گردد (راتکلایف^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۴). لذا فراهم‌سازی زمینه‌های مناسب برای ارتقای این مهارت‌ها از ضرورت‌های آموزشی محسوب می‌گردد (فری^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۱)، اما متأسفانه توجه و تأکید مدارس بیشتر معطوف به افزایش سطح هوش و یادگیری صرف محتوای درسی است و اخذ راهبردهایی که منجر به افزایش مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان شود نادیده انگاشته می‌شود، این در حالی است که گزارش معلمان حاکی از این است که کودکانی که بهره‌های هوشی مناسبی دارند اما در مهارت‌های اجتماعی ضعیف هستند، قادر به برآورده کردن انتظارات رفتاری و اجتماعی مدرسه نیستند و از طرف معلم و همسالان طردشده و دچار ناکامی می‌شوند که همین عامل سبب افت تحصیلی و سایر مشکلات در آن‌ها می‌گردد (برزگربریوی و

1. social skills
2. Gresham, F. M.
3. Meyers, L. S.
4. Denault, A. S., & Déry, M.
5. Liu, S. et al.
6. Beelman, A., & Losel, F.

7. Schnieder
8. Elliott
9. social competencies
10. Ratcliffe, B. et al.
11. Frey, J. et al.

عمو قدیری، ۱۳۹۶). از این رو آموزش مهارت‌های اجتماعی ضروری است و به رشد خلاقیت و نوآوری آنان کمک می‌کند (رنجدوست و علیزاده، ۱۳۹۷).

تحقیقات اخیر روان‌شناسان نشان می‌دهد که بهترین راه تربیت و آموزش به کودکان بازی است (شجاعی، ۱۳۸۷). از این رو استفاده مطلوب از موقعیت‌ها و فرصت‌های خوشایند بازی برای انتقال پیام آموزشی، به صورت مستقیم و غیرمستقیم، به شیوه‌ی کلامی یا غیرکلامی و گسترش کنش‌های شناختی، توسعه‌ی مهارت‌های حرکتی و تعمیق مسئولیت‌پذیری اجتماعی، از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است.

یکی از انواع بازی‌ها، بازی‌های آموزشی است که در دهه ۱۹۶۰ توجه بسیاری از متخصصان حوزه‌ی آموزش را به خود جلب کرد. بازی آموزشی فعالیتی است که با همکاری یا رقابت تصمیم‌گیرندگانی انجام می‌شود که در پی دستیابی به اهداف یا موقعیت‌های چالش‌برانگیز تحت قوانینی ویژه به منظور کسب، بهره‌گیری یا یادگیری هدف‌های موردنظر باشند، از این رو نمی‌توان آن را صرفاً بازی نامید (شیری و همکاران، ۱۳۹۵).

تحول اجتماعی دانش‌آموزانی که بازی‌های آموزشی انجام داده‌اند با دانش‌آموزانی که این بازی‌ها را انجام نداده‌اند تفاوت وجود دارد (جعفری، ۱۳۹۳) و قابلیت کاربرد و کارایی لگو برای افزایش مهارت‌های اجتماعی و اصلاح کفایت اجتماعی در کودکان ثابت شده است (پوراعتماد و همکاران، ۱۳۹۶). دانش‌آموزانی که در کلاس‌های ورزشی و بازی‌های آموزشی فعالیت می‌کنند نسبت به آن‌هایی که در این کلاس‌ها شرکت نمی‌کنند از خلاقیت بالاتری برخوردارند (تکین و گلو، ۲۰۱۰).

همچنین نشان داده شده است که بازی با لگو بر مهارت‌های اجتماعی کودکان اثرگذار بوده (برزگر بفری و عمو قدیری، ۱۳۹۶) و روی خرده مقیاس‌های همکاری و خودکنترلی مهارت اجتماعی در کودکان کم‌شنوا با تجربه کاشت حلزون، اثر مثبت داشته و باعث افزایش آن‌ها شده است (اکبری و بلوکات، ۱۳۹۶). لازم به ذکر است بازی آموزشی لگو بر روی همه کودکان، حتی کودکان دارای اختلالات تأثیرگذار است. در این زمینه بازی با لگو به عنوان مداخله‌ای بر رشد مهارت‌های اجتماعی کودکان دارای اتیسم استفاده شد و نتایج نشان داد بازی با لگو باعث رشد تعامل با دوستان و همسالان، کارگروهی، غلبه بر علائم توهمی عزلت‌نشینی، پیشرفت قوه تخیل و خلاقیت در کودکان

می‌شود (یانهو^۱، ۲۰۱۰، حسین و همکاران^۲، ۲۰۰۶)، بنابراین یکی از ابزارهایی که برای رشد خلاقیت در دنیا استفاده می‌شود پکیج‌های لگو است. بازی با آجرک‌های لگو فرآیند خلاقیتی است که منجر به خلق محیطی مشارکتی می‌شود (بولمر و اسمیت^۳، ۲۰۱۱).
 باتوجه‌به آنچه ذکر شد باید به شیوه‌ای بخش فراموش‌شده آموزش و پرورش، یعنی توجه به مهارت‌های اجتماعی و مهارت‌های زندگی را روح بخشید و برای رشد سایر توانایی‌های کودکان تلاش کرد. وسیله پیشنهادی در این پژوهش بسته «ساختن برای بیان کردن^۴» از مجموعه بسته‌های لگو آموزشی^۵ است این مجموعه یکی از بازی‌های آموزشی است که در بسیاری از کشورها مورد استقبال قرار گرفته و این مجموعه رویکرد جدیدی را در آموزش و پرورش دنیا بنا نهاده که به آن «آموزش همگام با ساخت» می‌گویند (گزارش عملکرد لگو آموزشی، ۱۳۹۷). لگو آموزشی رویکرد جدیدی است که تمام طرح درس‌های آن از یک الگوی کلی ۴ مرحله‌ای پیروی می‌کنند که شامل چهار مرحله برقراری ارتباط^۶، ساخت^۷، تحلیل و بررسی^۸ و ادامه^۹ است. این مراحل دانش‌آموز را به چالش فکری دعوت می‌کند (جان و میک^{۱۰}، ۲۰۰۳)، به عبارتی استفاده از لگو به معنی نوآورانه ساختن است (آنه^{۱۱}، ۲۰۱۵). مجموعه لگو آموزشی مبتنی بر نظریه‌های یادگیری سازنده‌گرایی، نظریه بازی، ارتباط ذهن - دست و استفاده از استعاره و تخیل است (مک کاسکر^{۱۲}، ۲۰۱۴).

در یک جمع‌بندی می‌توان ذکر کرد که فعالیت‌های آموزشی ۳۰ ساله لگو نشان از تأثیرگذاری مثبت این بازی بر کودکان دارد. پژوهش‌های انجام شده در این زمینه بیشتر روی مهارت‌های شناختی تأکید کرده‌اند اما روی قضاوت اخلاقی، مهارت‌های اجتماعی و خلاقیت کار چندانی صورت نگرفته است و اندک پژوهش‌های انجام شده مشابه بدون بهره‌گیری از لگوهای آموزشی به این موضوع پرداخته‌اند؛ بنابراین باتوجه‌به اهمیت موضوع و باتوجه‌به کمبود پژوهشی که در این مورد احساس می‌شود، پژوهش حاضر درصدد بررسی این است که آیا آموزش به‌وسیله این بسته بر روی قضاوت اخلاقی و مهارت‌های اجتماعی به‌صورت مهارت، اثرگذار است؟

1. Yanhui, P.
 2. Hussain, S., et al.
 3. Bulmer, L., & Smith, H.
 4. build to express
 5. lego education
 6. connect

7. construct
 8. contemplate
 9. continue
 10. Joan, M. Ch., & Mike, C.
 11. Anne, M.
 12. Mccusker, S.

روش

این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی است. همچنین روش پژوهش حاضر نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون و گروه کنترل بود.

جدول ۱. طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه آمایش و کنترل

انتخاب تصادفی	پیش‌آزمون	متغیر مستقل	پس‌آزمون	
R	T _۱	X	T _۲	گروه آمایش
R	T _۱		T _۲	گروه کنترل

جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان پایه دوم دبستان شهرستان یزد در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ به تعداد ۱۵۰۰ نفر بودند. بر اساس نظر بورگ و گال^۱ (۲۰۰۶) در تحقیق‌های آزمایشی و علی‌مقایسه‌ای باید حجم هر گروه حداقل ۱۵ نفر باشد، از این رو ضمن توجه به حداقل حجم نمونه، نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام شد. بدین منظور از بین ناحیه یک و دو، ناحیه دو و از بین مدارس دخترانه و پسرانه مدارس دخترانه و سپس از بین مدارس دخترانه ۱ مدرسه و از میان‌پایه اول، دوم، سوم، پایه دوم انتخاب شد سپس از بین ۴ کلاس پایه دوم، ۱ کلاس انتخاب شد و کل کلاس به‌عنوان خوشه نهایی در نظر گرفته شد؛ و در خوشه نهایی از بین ۳۰ نفر دانش‌آموزان کلاس انتخاب‌شده به شیوه‌ی تصادفی ساده ۱۵ نفر در گروه آمایش و ۱۵ نفر در گروه کنترل گمارده شدند. متغیر کنترل جنسیت بود و محدوده سنی دانش‌آموزان بین ۸ تا ۹ سال بود. به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات (داده‌ها) از طریق اجرای پرسشنامه‌ها فرم معرفی‌نامه‌ای از دانشگاه شهید باهنر کرمان دریافت شد. سپس با دریافت معرفی‌نامه از آموزشگاه مفاخر نوین (نماینده لگو آموزشی در استان یزد) کلاس‌های آموزشی برگزار شد. پرسشنامه‌های مربوط به هر متغیر در دو نوبت (قبل از آموزش و بعد از اتمام جلسات آموزشی) تکمیل شد. ملاک ورود به آزمایش برای دانش‌آموزان داشتن شرط سنی ۸ سال و سلامت روانی کامل بود و ملاک خروج از آزمایش غیبت بیش از سه جلسه و عدم همکاری در انجام تکالیف کلاسی مدنظر بود.

1. Borg, V., & Gal, C.

ابزار پژوهش حاضر از قرار زیر است:

پرسشنامه قضاوت اخلاقی دورگانداسینها و میراوارما (MJT)^۱ (۱۹۹۸): آزمون قضاوت اخلاقی توسط دورگانداسینها و میراوارما^۲ در سال ۱۹۹۸ برای کودکان ۶ تا ۱۱ ساله ساخته شده است. قضاوت اخلاقی توانائی ارزیابی موقعیت‌ها و امور اخلاقی به‌عنوان غلط یا درست بر مبنای آگاهی از معیارهای اخلاقی است (وارما، ۱۹۶۷). این آزمون مرکب از ۵۰ سؤال است که کودک باید در مورد آن‌ها تصمیم اخلاقی بگیرد، زمینه کار اخلاقی را در اظهارنظرها گروه‌بندی کند، رابطه کلمات با معنای اخلاقی را برقرار کند، یک عمل خاص را ارزیابی نماید. در برابر مشکلات اخلاقی استدلال منطقی کند و متعارف مناسب ارزش‌های اخلاقی را انتخاب نماید. این آزمون به شش گروه تقسیم می‌شود. برای هر سؤال فقط یک جواب صحیح وجود دارد. برای هر سؤال درست، یک نمره و برای جواب غلط، صفر داده می‌شود؛ بنابراین حداکثر نمره ۵۰ و حداقل نمره صفر است. کل نمره شاخص قضاوت اخلاقی آزمودنی خواهد بود. این آزمون توسط کرمی (۱۳۷۹) ترجمه شده است. برای تعیین روایی این آزمون دورگاندا - سین‌ها و میراوارما با کودکان در مورد قضاوت آن‌ها از نظر آگاهی از ارزش‌های اخلاقی گوناگون مصاحبه به عمل آوردند. مبنای مصاحبه چهارده ارزش اخلاقی موردنظر بود. مصاحبه‌ها ثبت شدند و بر اساس آگاهی از ارزش‌های اخلاقی، کدگذاری شدند. مؤلفه‌های مختلف عبارت بودند از «بدون آگاهی»، «آگاهی خاص»، «آگاهی عام» و «آگاهی خیالی». به مقولات فوق به ترتیب نمراتی از ۰ تا ۳ داده شد. همبستگی آگاهی اخلاقی با نمرات آزمون قضاوت محاسبه گردید. ضریب همبستگی محاسبه شده به ترتیب برای گروه سنی ۸ تا ۹ سال و ۱۰ تا ۱۱ سال برابر با ۰/۲۷ و ۰/۳۲ بود که در سطح $p < ۰/۰۵$ معنادار است که نشان‌دهنده روایی سازه همگرایی این پرسشنامه است (کرمی، ۱۳۷۹).

پایایی این آزمون برای گروه سنی ۸ تا ۹ سال ۰/۸۹ گزارش شده است (کرمی، ۱۳۷۹). کودکی که نقطه درصدی‌اش از ۷۵ بالا باشد توانائی بسیار زیادی در قضاوت اخلاقی داراست. نمرات پائین‌تر از نقطه درصدی ۲۵ حاکی از توانائی محدود در قضاوت اخلاقی هستند. گروه میانه نماینده کودکانی است که در قضاوت اخلاقی دارای توانائی متوسط هستند. پایایی این پرسشنامه در پژوهش حاضر به روش همسانی درونی از طریق

1. Moral Judgment Test
2. Dorgandacinha & Miravarma

ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۶ به دست آمد. پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی و رفتاری گرشام و الیوت (فرم معلم)^۱: این پرسشنامه را که دارای ۴۷ پرسش سه نمره‌ای (دارای گزینه‌های هرگز، بعضی اوقات و اغلب اوقات) است، برای تمام دانش‌آموزان تکمیل شد. محتوای این مقیاس دربرگیرنده دو بخش اصلی مهارت اجتماعی و مشکلات رفتاری است. مقیاس مهارت‌های اجتماعی شامل سه فرم ویژه ارزیابی توسط والدین، معلمان و دانش‌آموزان است. هر یک از فرم‌های مقیاس را می‌توان به‌تنهایی یا توأم به کار گرفت. در پژوهش حاضر از فرم معلم استفاده شد. فرم معلم دارای ۳ مؤلفه خویش‌داری، همکاری و قاطعیت است که از مجموع همه نمره‌های این خرده‌آزمون‌ها نمره مهارت‌های اجتماعی به دست می‌آید.

۱- همکاری: این خرده‌آزمون شامل رفتارهایی نظیر مشارکت با دیگران، پیروی از دستورالعمل‌ها و راهنمایی‌هاست.

۲- قاطعیت: این خرده‌آزمون مشتمل بر رفتارهای آغازگر، نظیر کسب اطلاع از دیگران، معرفی خود به دیگران و پاسخ مناسب به رفتار دیگران است.

۳- خویش‌داری: این خرده‌آزمون شامل رفتارهایی است که در موقعیت‌های دشوار ضروری به نظر می‌رسد

پایایی درونی مقیاس برای فرم معلمان از ۰/۷۴ تا ۰/۹۵ است (گرشام و الیوت، ۱۹۹۰). خصوصیات روان‌سنجی این مقیاس در فرهنگ‌های غیر آمریکایی کمتر موردبررسی قرار گرفته است. شهیم (۱۳۸۱) در مطالعه‌ای در ایران مهارت اجتماعی کودکان عقب‌مانده ذهنی را با استفاده از این مقیاس موردبررسی قرار داد. میزان پایایی این مقیاس در مطالعه او برای مهارت اجتماعی ۰/۸۷، همکاری ۰/۷۶، قاطعیت ۰/۷۲ و خویش‌داری ۰/۶۸ برآورده شده است. در این تحقیق پایایی کل این مقیاس پس از دو هفته بر روی ۱۰ نفر از آزمودنی‌ها ۰/۸۱ به دست آمد که پایایی نسبتاً بالایی است. پایایی این پرسشنامه در این پژوهش ۰/۶۸ به دست آمد. این مقیاس، دارای روایی سازه و هم‌زمان مطلوب بوده و کاربرد تشخیصی و درمانی آن در چندین بررسی تأیید شده است (مختاری، ۱۳۸۹)

1. Gersham and Elliott's Social and Behavioral Skills Questionnaire (teacher form)

پروتکل آموزشی به‌وسیله لگو بسته آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی به نام بسته «ساختن برای بیان کردن» یکی از بسته‌های جدید از سری بسته‌های آموزش علوم انسانی و مهارت‌های اجتماعی^۲ است که شرکت لگو آموزشی طراحی کرده و به بازار عرضه نموده است. این بسته به‌وسیله‌ی ساخت مفاهیم انتزاعی به تقویت مهارت‌های اجتماعی، خلاقیت کلامی، تفکر نقاد و گفت‌وگوی مؤثر می‌پردازد. این بسته در کلاس اجتماعی و فعالیت‌های پرورشی قابلیت استفاده دارد. محتوا آموزشی کامل جلسات به شرح زیر است.

جدول ۲. خلاصه جلسات آموزشی

جلسات	عنوان	محتوا
اول	احساسات	آشنایی با احساسات مختلف و توانایی تفکیک کردن آن توسط دانش‌آموزان ساخت احساسات و بیان آن
دوم	آداب معاشرت	اهمیت یادگیری و آداب معاشرت با افراد متفاوت در موقعیت‌های مختلف و تمرین آن به‌طور عملی
سوم	دوستی	آشنایی با مفهوم دوستی، اهمیت دوستی در بین افراد، راه‌های دوست‌یابی
چهارم	کارگروهی	آشنایی با معنای کارگروهی و دلیل اهمیت آن از نظر هر دانش‌آموز
پنجم	عذرخواهی کردن	آشنایی با مفهوم عذرخواهی و اهمیت انجام آن، روش‌های متفاوت عذرخواهی
ششم	کمک کردن به دیگران	آشنایی با مفهوم کمک کردن و اهمیت کمک کردن در زندگی خانوادگی و اجتماعی
هفتم	امانت‌داری	آشنایی با مفهوم امانت‌داری و ضرورت آن در زندگی روزمره، نحوه امانت‌داری و قواعد آن
هشتم	قدردانی از دیگران	آشنایی با مفهوم و اهمیت قدردانی و تشکر کردن از دیگران و نحوه انجام آن در موقعیت‌های مختلف
نهم	راست‌گویی	آشنایی با معنا و مفهوم راست‌گویی، اهمیت و ضرورت راست‌گویی در زندگی روزمره
دهم	احترام به یکدیگر	آشنایی با مفهوم احترام گذاشتن، یادگیری رفتارهای احترام‌آمیز
یازدهم	مسئولیت‌پذیری	آشنایی با معنا و مفهوم مسئولیت‌پذیری و اهمیت آن
دوازدهم	احترام به محیط‌زیست	آشنایی با مفهوم محیط‌زیست، آشنایی با مفهوم احترام به محیط‌زیست، روش‌های حفاظت از محیط‌زیست

1. build to express

2. humanities & social Skills

این پژوهش با هدف تعیین اثربخشی بسته آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی بر قضاوت اخلاقی، مهارت‌های اجتماعی، خلاقیت دانش‌آموزان پایه دوم دبستان انجام گرفت و باتوجه به اهداف و موضوع پژوهش، پژوهشگر با مشورت و مساعدت استاد راهنما، به طراحی این کارگاه آموزشی اقدام کرد و به آموزش بر روی گروه آزمایش که به صورت تصادفی انتخاب شده بودند پرداخت. در این تحقیق از شیوه نیمه‌آزمایشی استفاده شد که ابتدا دو گروه گواه و آزمایش در معرض پیش‌آزمون مذکور قرار گرفتند. پس از آموزش آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی برای گروه آزمایش، در پایان پس‌آزمون نیز برای هر دو گروه اجرا شد و هر دو گروه با هم مقایسه شدند. در گروه آزمایش به دانش‌آموزان در ۱۰ جلسه ۶۰ دقیقه‌ای آموزه‌های اجتماعی آموزش داده شد. در این پژوهش برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در بخش آمار توصیفی داده‌ها از طریق توصیف میانگین، واریانس و انحراف استاندارد گزارش داده شد. در بخش آمار استنباطی در جهت بررسی سؤال مطرح شده باتوجه به محقق شدن پیش‌فرض‌های آزمون تحلیل کوواریانس از آزمون تحلیل کوواریانس یک‌راهه (آنکوا) به کمک نرم‌افزار spss نسخه ۲۱ استفاده شد.

یافته‌ها

هدف از انجام این پژوهش اثربخشی آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی بر قضاوت اخلاقی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دختر پایه دوم دبستان شهرستان یزد بود. برای اجرای این پژوهش ۳۰ دانش‌آموز دختر در دو گروه آزمایش و گواه قرار گرفتند. در ادامه، ابتدا به یافته‌های توصیفی و استنباطی پژوهش پرداخته می‌شود.

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش به تفکیک گروه در پیش‌آزمون و پس‌آزمون

متغیرهای پژوهش	مؤلفه‌ها	مرحله	آزمایش		کنترل	
			میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
قضاوت اخلاقی	نمره کل	پیش‌آزمون	۱۱۲/۲	۶/۲۹	۱۱۱	۶/۲۵
		پس‌آزمون	۱۱۷	۶/۸۴	۱۱۱/۳۳	۵/۳۴
مهارت‌های اجتماعی	نمره کل	پیش‌آزمون	۸۷/۸	۹/۱۵	۹۱/۴	۱۵/۷
		پس‌آزمون	۹۷/۹۳	۱۱/۴۱	۹۳/۴۶	۱۶/۱۷

جدول ۳ میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش را به تفکیک گروه در پیش‌آزمون و پس‌آزمون نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود در گروه آزمایش، نمرات پس‌آزمون افزایش چشمگیری نسبت به نمرات پیش‌آزمون داشته پس‌آزمون افزایش چشمگیری نسبت به نمرات پیش‌آزمون داشته‌اند اما معناداری این افزایش باید از طریق آزمون‌های آماری (تحلیل کوواریانس یک‌راهه و چند راهه) بررسی گردد. برای انجام تحلیل کوواریانس، پیش‌فرض‌هایی وجود دارد که از مهم‌ترین آن‌ها نرمال بودن داده‌ها، همگنی واریانس‌ها و همگنی شیب رگرسیون است. به‌علاوه در تحلیل کوواریانس، باید متغیرهای همگام مشخص شوند که در پژوهش حاضر فقط اثر پیش‌آزمون به‌عنوان متغیر همگام (کواریته) کنترل می‌شود.

جدول ۴. مقادیر شاپیرو و ویلک قضاوت اخلاقی و مهارت اجتماعی

متغیرهای پژوهش	متغیر	آزمایش			کنترل		
		آماره	DF	sig	آماره	DF	sig
قضاوت	پیش‌آزمون	۰/۹۲۵	۱۵	۰/۲۳۰	۰/۹۳۹	۱۵	۰/۳۷۵
اخلاقی	پس‌آزمون	۰/۹۵۶	۱۵	۰/۶۱۵	۰/۹۵۱	۱۵	۰/۵۴۷
مهارت‌های	پیش‌آزمون	۰/۹۴۶	۱۵	۰/۴۶۷	۰/۹۶۸	۱۵	۰/۸۲۶
اجتماعی	پس‌آزمون	۰/۹۲۵	۱۵	۰/۲۲۹	۰/۹۷۲	۱۵	۰/۸۸۰

در بررسی نرمال بودن متغیر قضاوت اخلاقی نتایج آزمون شاپیرو - ویلک با مقدار $p > ۰/۰۵$ و $۰/۹۴$ استفاده شد که نشان‌دهنده نرمال بودن داده‌ها است. در بررسی نرمال بودن نتایج پیش‌آزمون و پس‌آزمون مهارت اجتماعی نتایج آزمون شاپیرو - ویلک به ترتیب مقادیر $۰/۹۷$ و $۰/۹۸$ است که در سطح $p > ۰/۰۵$ نشان‌دهنده نرمال بودن است.

جدول ۵. همگنی واریانس در قضاوت اخلاقی و مهارت اجتماعی

متغیر	آماره لوین	df1	df2	sig
قضاوت اخلاقی	۰/۶	۱	۲۸	۰/۴۴۱
مهارت اجتماعی	۴/۵۹	۱	۲۸	۰/۷۵۰

همچنین به‌منظور بررسی همگنی واریانس‌های گروه کنترل و آزمایش قضاوت اخلاقی و مهارت اجتماعی از آزمون لوین استفاده شد که مقدار آن به ترتیب برای قضاوت

اخلاقی و مهارت اجتماعی ۰/۶ و ۴/۵۹ بود که در سطح $p > ۰/۰۵$ نشان‌دهنده همگنی واریانس‌ها است.

جدول ۶. بررسی مفروضه همگنی شیب رگرسیون در دو متغیر قضاوت اخلاقی و مهارت‌های اجتماعی

منبع	مجموع مجذورات نوع سه	درجه آزادی	میانگین مجذورات	f	sig
پیش‌آزمون قضاوت اخلاقی و آموزش آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی	۴۷/۶۴	۱	۴۷/۶۴	۱/۶۸	۰/۲۱۰
پیش‌آزمون مهارت‌های اجتماعی و آموزش آموزه‌های لگو آموزشی	۸۷/۰۴	۱	۸۷/۰۴	۱/۶۹	۰/۲۰۴

همچنین بررسی همگنی شیب رگرسیون قضاوت اخلاقی و مهارت اجتماعی نشان‌دهنده برقراری این مفروضه است.

باتوجه به جداول بالا همه پیش‌فرض‌های لازم و ضروری برای انجام آزمون تحلیل کوواریانس رعایت شده‌اند، در نتیجه داده‌ها قابلیت اجرای این آزمون را به‌منظور بررسی سؤال پژوهش دارند.

جدول ۷. نتایج تحلیل کوواریانس نمرات پس‌آزمون قضاوت اخلاقی دو گروه با کنترل پیش‌آزمون

منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجات آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجذور اتا	توان آزمون
پیش‌آزمون	۲۷۰/۴۲	۱	۲۷۰/۴۲	۹/۳	۰/۰۰۵	۰/۲۵	۰/۸۳
گروه	۱۹۱/۰۹	۱	۱۹۱/۰۹	۶/۵۷	۰/۰۱۰	۰/۲۰	۰/۷
خطا	۷۸۴/۹	۲۷	۲۹/۰۷				
مجموع	۳۹۲۳۱۷	۳۰					

همان‌گونه که جدول ۷ نشان می‌دهد بعد از تعدیل نمره‌های پیش‌آزمون، تفاوت معناداری بین دو گروه آزمایش و کنترل در میانگین نمرات قضاوت اخلاقی به دست آمد. لذا، سؤال اول پژوهش تأیید می‌گردد. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با ۰/۲ است. به‌عبارت‌دیگر، ۲۰ درصد تفاوت‌های فردی در نمرات قضاوت اخلاقی گروه آزمایش مربوط به تأثیر آموزش آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی است. توان آماری آزمون ۰/۷ و سطح معناداری مطلوب ($p < ۰/۰۱$)، دقت بالای آزمون و کفایت حجم نمونه را نشان می‌دهد.

باتوجه به اینکه نتایج آزمون نشان داد که نمرات گروه آزمایش در پس‌آزمون قضاوت اخلاقی به‌طور معناداری نسبت به گروه گواه افزایش یافته است، می‌توان ادعا نمود که در چارچوب محدودیت‌های طرح آزمایشی، نتایج نشان می‌دهد که آموزش آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی باعث بهبود قضاوت اخلاقی شده و این سؤال تأیید می‌شود.

جدول ۸ نتایج تحلیل کوواریانس نمرات پس‌آزمون مهارت‌های اجتماعی دو گروه با کنترل پیش‌آزمون

منبع تغییر	مجموع مجدورات	درجات آزادی	میانگین مجدورات	F	سطح معناداری	مجدور اتا	توان آزمون
پیش‌آزمون گروه	۴۰۶۱/۱۲	۱	۴۰۶۱/۱۲	۷۶/۹۱	۰/۰۰۱	۰/۷۴	۱
خطا	۴۴۹/۸	۱	۴۴۹/۸	۸/۵۱	۰/۰۰۷	۰/۲۴	۰/۸
مجموع	۱۴۲۵/۵۴	۲۷	۵۲/۷۹				
	۲۸۰۳۹۱	۳۰					

همان‌گونه که جدول ۸ نشان می‌دهد بعد از تعدیل نمره‌های پیش‌آزمون، تفاوت معناداری بین دو گروه آزمایش و کنترل در میانگین نمرات مهارت‌های اجتماعی به دست آمد. لذا، سؤال دوم پژوهش نیز تأیید می‌گردد. میزان تأثیر یا تفاوت برابر با ۰/۲۴ است. به عبارت دیگر، ۲۴ درصد تفاوت‌های فردی در نمرات مهارت‌های اجتماعی گروه آزمایش مربوط به تأثیر آموزش آموزه‌های لگو آموزشی است. توان آماری آزمون ۰/۸ و سطح معناداری مطلوب ($p < 0/01$)، دقت بالای آزمون و کفایت حجم نمونه را نشان می‌دهد. باتوجه به اینکه نتایج آزمون نشان داد که نمرات گروه آزمایش در پس‌آزمون مهارت‌های اجتماعی به‌طور معناداری نسبت به گروه گواه افزایش یافته است، می‌توان ادعا نمود که در چارچوب محدودیت‌های طرح آزمایشی، نتایج نشان می‌دهد که آموزش آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی باعث افزایش مهارت‌های اجتماعی شده و این سؤال تأیید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان تأثیر آموزش بسته آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی بر قضاوت اخلاقی و مهارت‌های اجتماعی انجام شد. نتایج نشان داد که بعد از تعدیل نمره‌های پیش‌آزمون، تفاوت معناداری بین دو گروه آزمایش و کنترل در میانگین نمرات قضاوت اخلاقی به دست آمد؛ بنابراین آموزش آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی موجب

بهبود قضاوت اخلاقی دانش‌آموزان گروه آزمایش شده است؛ که این یافته با نتایج پژوهش اکبری و بلوکات (۱۳۹۶) و برزگر بفرویی و عمو قدیری (۱۳۹۶) پورا اعتماد و همکاران (۱۳۹۶) و جعفری (۱۳۹۳)، حسین و همکاران (۲۰۰۶)، یانهو (۲۰۱۰)، بولمر و اسمیت (۲۰۱۱)، یالامانچیلی^۱ (۲۰۱۵) همخوان است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که قضاوت اخلاقی اعتقاد بر درستی یا نادرستی یک عمل است. یک رویکرد فرآیند محور که به چگونگی نظر شخص درباره‌ی مقررات، آداب و رسوم و هنجارهایی که مردم باید در تعامل با دیگران رعایت کنند و برداشت او از آن‌ها اشاره دارد. قضاوت اخلاقی مؤلفه‌ای است که با رشد فکری و به تبع آن رشد اخلاقی همراه با افزایش سن در افراد تکامل می‌یابد.

در آموزش لگو، دانش‌آموزان با یک مسئله روبرو می‌شوند که به وسیله لگو باید آن مسئله را حل کنند که منجر به تقویت حل مسئله می‌شود. در گذشته دیدگاه آموزشی برای کودکان در سراسر جهان، خواندن، نوشتن و حساب کردن بود، اما امروزه مهم‌ترین مسئله در آموزش کودکان، کسب تجربه توسط خود کودک است. کودکانی که برای حل مسائل خود به‌طور خلاقانه از تجربیات خود استفاده می‌کنند، عملکرد بهتری نسبت به کودکانی که دروس را حفظ می‌کنند، دارند. امروزه کلاس‌های لگوی آموزشی با تکیه بر سبک آموزشی همگام با ساخت تبدیل به کلاسی بین‌المللی با روشی استاندارد در کل دنیا گشته است. در این سبک آموزشی دانش‌آموزان در گروه‌های سنی مختلف با یک مسئله مواجه می‌شوند که می‌بایست با ساختن یک وسیله با قطعات لگو، آن مسئله را حل نمایند. این فرآیند منجر به تقویت مهارت حل مسئله به روش خلاق دانش‌آموزان می‌گردد که از مهم‌ترین مهارت‌های زندگی به شمار می‌رود، به‌علاوه دانش‌آموزان در این کلاس یاد می‌گیرند که چگونه در مورد سازه‌های هم‌گروهی‌هایشان نظر بدهند به‌نوعی که قضاوت منفی در کار نباشد. آن‌ها یاد می‌گیرند چگونه به نقد سازه هم‌گروهی‌هایشان بپردازند که هم نکات منفی و هم نکات مثبت را شامل شود. آن‌ها می‌آموزند ابتدا خوب به توضیحاتی که هرکس در مورد سازه‌اش می‌دهد گوش دهند و دیدگاه او را درک کنند سپس با رعایت قوانین کلاسی و حفظ احترام شروع به نظردادن کنند. این مطلب به آن‌ها کمک می‌کند تا از قضاوت‌های بی‌جا و عجولانه پرهیزند و نقطه نظرات دوستانشان را

در مورد هریک از موضوعات اجتماعی دنبال کنند؛ بنابراین آموزش آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی بر قضاوت اخلاقی تأثیر دارد.

نتایج نشان داد که بعد از تعدیل نمره‌های پیش‌آزمون، تفاوت معناداری بین دو گروه آزمایش و کنترل در میانگین نمرات مهارت اجتماعی به دست آمد؛ بنابراین آموزش آموزه‌های اجتماعی لگو آموزشی موجب بهبود مهارت اجتماعی دانش‌آموزان گروه آزمایش شده است. این یافته با نتایج پژوهش اکبری و بلوکات (۱۳۹۶) و برزگر بفرویی و عمو قدیری (۱۳۹۶)، پوراعتماد و همکاران (۱۳۹۶)، جعفری (۱۳۹۳) و حسین و همکاران (۲۰۰۶)، یانهو (۲۰۱۰)، بولمر و اسمیت (۲۰۱۱)، یالامانچیلی (۲۰۱۵) همخوان است. مهارت‌های اجتماعی مهارت‌هایی هستند که افراد برای برقراری ارتباط و تعامل با یکدیگر، به دو صورت کلامی و غیرکلامی و از طریق حرکات، زبان بدن و نمودهای شخصیتی از آن‌ها استفاده می‌کنند. انسان موجودی اجتماعی است و برای برقراری ارتباط و بیان افکار و احساسات خود با دیگران از مهارت‌های اجتماعی بهره می‌برد. این مهارت‌ها روش‌های واقعی هستند که افراد برای آغازگری، مشارکت، ارتباط برقرار کردن و پاسخ به دیگران زمانی که در یک مبادله شرکت دارند، استفاده می‌کنند. فقدان مهارت‌های اجتماعی مناسب موجب مشکلات بعدی در زندگی، مانند شکست تحصیلی، از دست دادن شغل، افسردگی، رفتارهای چالش‌برانگیز، گوشه‌گیری، انزوای اجتماعی و رفتار پرخاشگرانه در افراد می‌شود. در تبیین این یافته می‌توان گفت که آموزش لگو به کودکان باعث شده تا آن‌ها اغلب با گروهی از کودکان بازی کنند، آن‌ها در گروه‌های سه نفره کارشان را ارائه می‌دهند و در حین بازی مهارت‌های اجتماعی لازم برای کارگروهی را فرامی‌گیرند. در کلاس دوستان زیادی پیدا کرده و در خلال کارگروهی احترام به نظرات سایرین و رعایت نوبت را می‌آموزند. در باز با ابزار لگو روحیه خوبی داشته و تقریباً همیشه خوشحال‌اند. همچنین آموزش لگو روابط خوب کودک با بچه‌های دیگر، تقسیم کردن وسایلشان با هم، رعایت قانونمندی در کلاس به شیوه مشارکتی، حس شوخ‌طبعی، کاهش ترس از قضاوت شدن توسط دیگران، اعتماد به نفس بالاتر، کمک کردن به هم‌گروهی‌ها، مهربان‌تر شدن با دیگران، پیدا کردن دوستان بیشتر را نیز منجر شد. لذا آن‌ها توانستند کارها را به خوبی رهبری کنند و بهتر با دیگران صحبت کنند. کم‌رویی آن‌ها کاهش یافت و بنابراین ترس از ملاقات افراد جدید نیز از بین رفت، به طوری که حاضر بودند در حضور مسئولین مدرسه نظرات خود را درباره هرکدام از مباحث اجتماعی

گفته شده در کلاس نشان دهند؛ بنابراین نتایج آموزش بازی با لگو باعث افزایش مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان شده است. باتوجه به نتایج حاصل از این پژوهش آموزش و پرورش، مدارس، بهزیستی و مراکز آموزشی زیر نظر آن، مراکز آموزشی خصوصی، والدین می‌توانند برای ارتقا مهارت‌های فرزندان‌شان از این آموزش‌ها بهره ببرند. از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به کمبود منابع و تحقیقات مشابه در حیطه موضوع مورد نظر اشاره کرد. همچنین باتوجه به این که نمونه پژوهش محدود به دانش‌آموزان دوم دبستان بود، از این رو تعمیم نتایج به نمونه‌های دیگر از محدودیت برخوردار است. در ادامه پیشنهاد‌های پژوهشی و کاربردی پژوهش ذکر می‌گردد. تأثیر آموزش بازی لگو بر روی متغیرهای روان‌شناختی دیگر مثل عزت نفس، شادکامی، حل مسئله و متغیرهای دیگر بررسی شود. همچنین باتوجه به این که بازی یک متغیر مهم و اساسی است، با اعمال روش‌های مداخله‌ای (آموزش) مبتنی بر آموزش بازی‌های هدفمند، به افزایش متغیرهای دیگر نیز کمک خواهد کرد؛ بنابراین، گروه‌های هدف مناسب برای چنین مداخلاتی کودکان هستند که بازی‌های مناسب تضمین‌کننده سلامت روان نسل آینده و همچنین ارتقادهنده سلامت روان افرادی است که در آینده با این گروه انسانی مهم سروکار خواهند داشت. لذا، پیشنهاد می‌شود در این زمینه کارگاه‌های آموزشی و نیز سمینارهای روان‌شناسی جهت آشنا نمودن والدین با اصول بازی و آموزش بازی صحیح و اهمیت بازی لگو برگزار گردد. از سوی دیگر، پیشنهاد می‌شود این آموزش‌ها در زمان طولانی‌تر برای رسیدن به نتایج مورد انتظار اجرا شود.

در این راستا با استفاده بهینه از نتایج پژوهش حاضر، خانواده‌ها و کارشناسان آموزشی می‌توانند در جریان این نتایج قرار بگیرند و با استفاده از لگوهای آموزشی به ابزاری قوی در امر کاهش مشکلات رفتاری و افزایش سازگاری کودکان مجهز شوند. همچنین باتوجه به ارزش درمانی، اجتماعی و آموزشی بازی و تأثیر آن بر کاهش مشکلات رفتاری کودکان، والدین و مربیان کودک می‌توانند با کاربرد بازی زمینه را برای کاهش مشکلات در عملکرد آتی کودک فراهم نمایند و از این طریق می‌توان بسیاری از مشکلاتی را که ممکن است در زمینه‌های گوناگون، برای فرد ایجاد شود پیشگیری نمود.

منابع

- اکبری، س. و رجب بلوکات، م. (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش لگو روی خلاقیت و مهارت اجتماعی کودکان کاشت حلزون شده شهر تهران. *ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی*، ۱۷(۱)، ۱۰۱-۱۲۶.
- برزگرفرویی، ک. و عموقدیری، م. (۱۳۹۶). تأثیر بازی با لگو بر مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی. *سلامت روان کودک (روان کودک)*، ۴(۳)، ۱۳۰-۱۴۲.
- پوراعتماد، ح.، شهپر توسلی، ت.، شیر، ا. و بنی جمال، ش. (۱۳۹۶). اثربخشی لگو درمانی در بهبود مهارت‌های اجتماعی و کاهش علائم کودکان دچار اختلال اُتیسْم با عملکرد بالا. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۱۱(۴۲)، ۵۹۱-۷۵۴.
- جعفری، ع. (۱۳۹۳). تأثیر بازی‌های آموزشی بر رشد اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی. *فصلنامه روان‌شناسی تربیتی*، ۹(۳۳)، ۷۱-۸۵.
- حجازی، ا.، باباخانی، ن.، و احمدی، ن. (۱۳۹۷). اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بین‌فردی بر میزان پرخاشگری و رفتارهای تکانشی در میان دانش‌آموزان دبیرستانی. *نشریه پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۲(۴۰)، ۲۵-۳۸.
- خاکپور، م. و مهرآفرید، م. (۱۳۹۱). قضاوت اخلاقی کودکان پیش‌دبستانی (پنج و شش‌ساله). *تفکر و کودک*، ۳(۵)، ۱-۱۴.
- رنجدوست، ش. و علیزاده، ل. (۱۳۹۷). تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر سلامت اجتماعی و خلاقیت پرستاران. *آموزش پرستاری*، ۷(۳)، ۴۹-۵۶.
- شجاعی، م. (۱۳۸۷). *بازی کودک در اسلام: بررسی پی آمده‌ای تربیتی اسباب‌بازی کودکان*. تهران: بوستان کتاب قم.
- شبییری، م.، می‌بودی، ح.، سزادی پور، ع. و رشیدی، س. (۱۳۹۵). تأثیر بازی‌های آموزشی بر یادگیری مفاهیم بازیافت و استفاده مجدد در کودکان پسر پیش‌دبستانی. *تعلیم و تربیت*، ۳۲(۱۲۶)، ۶۹-۸۷.
- صدری، م.، زارع بهرام‌آبادی، م. و غیائی، م. (۱۳۹۵). اثربخشی درمان مبتنی بر دل‌بستگی بر کیفیت دل‌بستگی و مهارت‌های اجتماعی کودکان مبتلا به اختلال نافرمانی مقابله‌ای. *فصلنامه سلامت روان کودک*، ۳(۲)، ۲۱-۳۰.
- قدم‌پور، ع.، کلانتر، ج. و حیدریانی، ل. (۱۳۹۷). تأثیر آموزش هوش اخلاقی به شیوه قصه‌گویی بر بخشودگی بین‌فردی دانش‌آموزان. *نشریه پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۲(۴۱)، ۷۳-۸۹.
- کرمی، ا. (۱۳۷۹). *ترجمه آزمون قضاوت اخلاقی MJT*. تهران: روان‌سنجی
- کیگان، ج.، ماسن، پ.، هوستون، آ.ک. و کانجر، ج.ج.و. (۱۳۹۰). *رشد و شخصیت کودک*. ترجمه مهشید یاسایی. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

- گال، م. بورگ و. گال، ج. (۲۰۰۶). روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روان‌شناسی. ترجمه احمدرضا نصر. (۱۳۹۶). تهران: سمت.
- مامی، ش. و امیریان، ک. (۱۳۹۵). تأثیر نمایش خلاق بر سازگاری اجتماعی، قضاوت اخلاقی و خلاقیت دانش‌آموزان دختر پایه‌ی چهارم مقطع ابتدایی شهرستان ایلام. *آموزش و ارزشیابی*، ۹ (۳۶)، ۷۵-۹۲.
- مختاری، ی. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش نظریه‌ی ذهن بر مهارت‌های اجتماعی کودکان اسپرگر. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.

References

- Akbari, S., & Rajab Bluqaat, M. (1396). Effectiveness of Lego training on creativity and social skills of children with cochlear implant of Tehran. *Innovation and Creativity in Human Sciences*, 7(1), 101-126. [In Persian]
- Anne, M. (2015). Using LEGO SERIOUS PLAY in play therapy supervision, *International Journal of Play Therapy*, 24(1), 30-40. <http://dx.doi.org/10.1037/a0038607>.
- Barzegar Befroi, K., & Amoghadi, M. (1396). The effect of The Lego game on social skills of children in pre-school. *Child Mental Health (Child Mental)* 4(3), 130-142. [In Persian]
- Beelmann, A., & Lösel, F. (2006). Child social skills training in developmental crime prevention: Effects on antisocial behavior and social competence. *Psicothema*, 18(3), 603-610.
- Bulmer, L., & Smith, H. (2011). The use of Lego serious play in the Engineering Design Classroom, Availableat: <http://library.queensu.ca/ojs/index.php/pceea/article/download/3699/3693>.
- Denault, A. S., & Déry, M. (2015). Participation in organized activities and conduct problems in elementary school: The mediating effect of social skills. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 23(3), 167-179.
- Frey, J. R., Elliott, S. N., & Gresham, F. M. (2011). Preschoolers' social skills: Advances in assessment for intervention using social behavior ratings. *School mental health*, 3(4), 179-190.
- Gal, M., Borg, V., & Gal, c. (2006). *Quantitative and qualitative research methods in educational sciences and psychology*. Translated by Ahmadreza nasr. (1396). Tehran: Samat. [In Persian]
- Gresham, F. M., & Elliot, S. N. (1990). Manual Social Skills Rating System. Circle Press M.A American Guidance Services.
- Gresham, F. M. (2006). Social skills for teaching replacement behaviors: Remediating acquisition deficits in at risk student. *Behav disord*, 3(4), 363-377.
- Gresham, F. M., Elliott, S. N., Vance, M. J., & Cook, C. R. (2011). "Compatibility of the social skills Rating system to the social skills improvement system. Content and psychometric components across elementary and secondary age levels". *Sch Psychol Q*, 26(1), 27-44.
- Hussain, S., Lindh, J., & Shukur, G. (2006). The effect of LEGO Training on Pupils' School Performance in Mathematics, Problem Solving Ability and Attitude: Swedish Data. *Educational Technology & Society*, 9 (3), 182-194.
- Jafari, A. (1393). The effect of Educational Games on Social Growth of Pre-school Children. *Quarterly of Educational Psychology*, 9(33), 71-85. [In Persian]

- Chambers, J. M., & Carbonaro, M. (2003). Designing, developing, and implementing a course on LEGO robotics for technology teacher education. *Journal of Technology and Teacher Education*, 11(2), 209-241.
- Khakpour M., & Mehrafarid M. (1391). Moral Judgment of Pre-school Children (5 and 6-year-old). *Tafakor va Kodak*, 3(5), 1-14. [In Persian]
- Liu, S., Yuen, M., & Rao, N. (2015). *A play-based programme (Pillars of Society) to foster social skills of highability and average ability primary-onestudents in Hong Kong*. Gifted Education International, 1-22.
- Mccusker, S. (2014). Lego Serious Play: Thinking about Teaching and Learning, *International Journal of Knowledge. Innovation and Entrepreneurship*, 2 (1), 27-37
- Meyers, L. S., Gamst, G., & Guarino, A. (2006). *Applied multivariate research: Design and interpretation*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Maami, S. H., & Amirian, K. (1395). The Effect of Creative Theater on Social Adaptation, Moral Judgment and Creativity of Female Fourth-Grade Primary School Students of Ilam city. *Journal of Instruction and Evaluation*, 9(36), 75-92. [In Persian]
- Mokhtari, Y. (1398). *The effectiveness of mind theory training on the social skills of Asperger's children*. Master's thesis. Allameh Tabatabaei University. [In Persian]
- Mussen, P. H., Conger J. J., Kagan, J., & Huston, A.C. (1390). *Child Development and Personality*. Translated by: Yasa'iy. IUP, Tehran. [In Persian]
- Pour-Etemad, H., Shahir Tavasoli, T., Shiri, A., & Banijamal, S. H. (1396). Effectiveness of Lego treatment in improvement of social skills and reduction of symptoms in high-functioning children with Autism. *Quarterly Journal of Applied Psychology*, 11(42), 591-754.
- Ratcliffe, B., Wong, M., Dossetor, & Hayes S. (2014). Teaching social-emotional skills to school-aged children with Autism Spectrum Disorder: A treatment versus control trial in 41 mainstream schools. *Research in Autism Res Treat*, 8(12), 1722-1736.
- Ranjdoost, S. H., & Alizadeh, L. (1397). The effect if teaching life skills on social health and creativity of nurses. *Journal of Nursing Education*, 7 (3), 49-56. [In Persian]
- Sadri, M., Zare Bahram Abadi, M., & Qiasi, M. (1395). The Effectiveness of Attachment Based Treatments on the Attachment Quality and Social Skills of Children with Oppositional Defiant Disorder. *Quarterly Journal OF Child Mental Health*, 3 (2), 21-30. [In Persian]
- Shobeiri, M., Meybodi, H., Seradipour, A., & Rashisi, S. (1395). The Effects of Educational Games on Learning The Concept of Recycling and Reusing in Male Pre-school Children. *Quarterly Journal of Education*, 32(126), 69-87. [In Persian]
- Shojaie, M. (1387). *Children's Game in Islam: Investigating Educational Outcomes of Children's Toy*. Bustaneketab publication of Qom. Tehran. [In Persian]
- Tekina, M., & Güllüb, M. (2010). Examined of creativity level of primary school students who make sports and do not make sports. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 3351-3357.
- Yanhui, P. (2010). Lego Games Help Young Children with Autism Develop Social Skills, *International Journal of Education*, 2(2), 1-9.